STICHTING VRIENDEN VAN
Museum Jan Heestershuis

VRIENDENBRIEF 22

redactieadres:
Pompstraat 17
5481 BL Schijndel

jaargang 6
herfst 2007

DE BEHEERDER VAN HET MUSEUM AAN HET WOORD

Beste vrienden,
In de eerste drie maanden na de heropening van het Museum Jan Heestershuis hebben we al veel bezoekers verwelkomd. Er zijn ongeveer 1400 bezoekers geweest. De reacties zijn over het algemeen zeer positief. Veel mensen vinden de wisselwerking tussen het oude woonhuis en het moderne paviljoen en tussen het paviljoen en de tuin heel bijzonder. De nieuwbouw is een grote aanwinst voor het museum!
Onder de bezoekers was ook een groot aantal leerlingen van de groepen 6 tot en met 8 van de basisschool. Zij doen mee aan het project 'Op reis'. De kinderen krijgen informatie over het museum, doen een speurtocht en gaan ook zelf tekenen. Het project wordt door de kinderen heel enthousiast ontvangen.

Diefstal
Helaas, in de eerste maanden na de opening was er ook vervelend nieuws. Eind juli zijn vijf beelden van Gert van der Woude gestolen uit de beeldentuin van het museum. De politie heeft een onderzoek ingesteld, maar er is nog geen nieuws. Momenteel ben ik aan het onderzoeken hoe wij de tuin op de beste manier kunnen beveiligen.

Week van de geschiedenis
12 tot en met 21 oktober is de landelijke Week van de Geschiedenis, met als thema 'Wonen in Nederland'. Speciaal voor die gelegenheid is in het woonhuis een kleine tentoonstelling ingericht over wonen in het verleden: 'Tussen licht en donker'. Antoon van Hedel zal op zondag 21 oktober om 14.00 een rondleiding langs de tentoonstelling verzorgen.
Op woensdagmiddag 17 oktober heeft verhalenvertelster en kunstenares Marian Filarski 'Het eerste verhaal' verteld aan jonge kinderen over wonen in de Prehistorie; boeiend en spannend voor iedereen vanaf 6 jaar.

Corine Molenaar, conservator/beheerder

WERK VAN WOESTENBURG NAAR HEESTERSHUIS ??

Kapelaan Frederik Woestenburg was de man die tijdens WO II in Schijndel het verzet leidde tegen de Duitse bezetters. Dat hij daarnaast een niet onverdienstelijk tekenaar en schilder was, is minder bekend. Onlangs is zijn artistieke nalatenschap 'boven water' gekomen. De bezitter heeft contact opgenomen met het Jan Heestershuis om het nagelaten werk van Woestenburg eventueel hier onder te brengen. Ook onze stichting is hierbij betrokken. Het lijkt ons een goede zaak, zowel uit artistiek als uit historisch oogpunt, om er voor te ijveren dat het werk van Woestenburg voor Schijndel behouden blijft en in ons museum een onderkomen vindt. Zo zijn er diverse, knappe portretten van destijds bekende Schijndelaren onder wie Nol van Roessel, de 'contente mens'. Zoals Woestenburg destijds neergeschoten piloten bij Jan Heesters wist onder te brengen, zo zou nu zijn werk in hetzelfde huis een onderkomen kunnen vinden om het voor de toekomst en voor Schijndel veilig te stellen.

Geestelijk adviseur
Wie was deze schilder, priester en verzetsleider?
Woestenburg wordt op 4 januari 1909 geboren in het Noord-Hollandse Enkhuizen. Hij is een kind uit het tweede huwelijk van zijn vader, die zijn eerste vrouw in het kraambed van hun negende kind verloren had. Als kind tekent Woestenburg al prachtig, zijn vader moet er versteld van hebben gestaan. Die vader verliest hij echter al op achtjarige leeftijd; hij zal hem altijd blijven missen. Zijn moeder wordt wel oud: ze overlijdt pas op 90-jarige leeftijd. Met haar en met zijn zus uit het tweede huwelijk zal hij steeds contact blijven houden. Na een opleiding in Limburg wordt hij in 1934 tot priester gewijd. In de eerste oorlogsjaren is hij als kapelaan werkzaam in Tilburg. Door de Bossche bisschop mgr. Diepen wordt hij benoemd tot geestelijk adviseur van de Diocesane muziekbond. Hij bezit een brede interesse in allerlei kunstvormen. Als adviseur van muziekgezelschappen krijgt hij te maken met druk van de beruchte "Kulturkammer". Om over deze kwestie en andere zaken betreffende de gewenste opstelling tegenover de bezetter

te overleggen, correspondeert hij enige tijd met aartsbisschop mgr. Jan de Jong. Zijn halfzus, zuster Pacifique Woestenburg, bezorgt uit veiligheidoverwegingen de post persoonlijk bij de bisschop op de Maliebaan.
In deze jaren volgt Woestenburg een dag in de week lessen op de tekenacademie in zijn woonplaats Tilburg. Het is hem ernst met zijn schilderambities en hij wil zich blijkbaar professioneel laten opleiden. Goed kunnen tekenen is immers een basisvoorwaarde om een geslaagd schilderij te scheppen. Via een meisje, dat ook op deze academie zit, verneemt hij dat hij is geplaatst op een reservelijst van Tilburgse gijzelaars en dus iedere dag opgepakt kan worden. Daarom plaatst de bisschop hem over naar Schijndel, waar hij in augustus 1942 zijn intrek neemt in de pastorie tegenover de St. Servatiuskerk. Al snel daarna duikt hij enige weken onder. Hij blijft een middag in de week de tekenlessen in Tilburg vanuit Schijndel volgen en leert daar o.a. ook Kees Bol kennen, die later ook lessen volgt bij Heesters.

Verzetsleider

Nu het gevaar min of meer geweken is, werpt Woestenburg zich op als leider van de verzetsactiviteiten in Schijndel. Hij zorgt voor onderduikadressen voor de jongemannen – ze zijn allen rond de twintig- die een knokploeg vormen, maar voor de Schijndelaren vrijwel onbekend zijn. Zelf fungeert hij als knokploegleider.
Zijn aanleg en ervaring als tekenaar komen hem van pas bij het vervalsen van persoonsbewijzen. Gerard Kuis schreef over hem: “Woestenburg was een kunstenaar op het gebied van namaken van handschriften en handtekeningen. Hij kon op deze wijze menig dorpsgenoot helpen om in Schijndel te blijven.” Een persoonsbewijs en een Ausweis levert hij ook aan piloten en bemanningsleden van neergeschoten vliegtuigen, voordat hij ze op een Schijndels adres tijdelijk probeert onder te brengen. Ook Jan Heesters benadert hij met zo’n verzoek. Woestenburg zei er later dit over:
“Toen ben ik naar Jan Heesters gegaan. Die kende ik goed, want die schilderde ook. Ik vroeg hem of hij een gast wilde ontvangen. Nou, dat wilde Jan wel. Hij kleedde zijn gast om, want die was gekleed in militair uniform. Jan kocht een pak voor hem en betaalde dat uit eigen zak. Hij heeft er in totaal twee gehad.”
Van die twee piloten, de Amerikaan Thomas Masdin en de Engelsman Johnny Clousand, maakte Heesters treffende portrettekeningen. Door die tekening herkende Masdin later de eerste piloot Clousand tijdens hun beider krijgsgevangenschap in België: “Ik zal jou maar eens de groeten doen van Jan Heesters!” Heesters was ook betrokken bij het vervalsen van persoonsbewijzen. Hij vertelde later: “Over valse persoonsbewijzen hoefde niemand zich zorgen te maken. Die maakten we hier zelf in mijn atelier.” De vluchtelingen vonden bij Heesters onderdak in het geheime zolderhoekje, achter de muur met lemen stenen, die er nog steeds staat en inmiddels erg zeldzaam is geworden volgens kenners. Onder de vluchtelingen bevonden zich professor Schmutzer en een zoon van Theo Sedee, vriend en collega van Heesters.

Aanval op het distributiekantoor

Over Woestenburg zei Heesters later: “ Hij had een goede neus voor veilige adressen, die hij bij voorkeur wilde benutten voor gedropte piloten. Om de piloten te kunnen onderscheiden van Duitse spionnen stelde Woestenburg hen vragen als “Wie is Mae West?” Toen een Franscanadese neergeschoten piloot in verwarde toestand bij de pastorie aankwam, ontstond een gevaarlijke situatie. Met de Duitsers op zijn hielen wist Woestenburg hem ternauwernood naar een onderduikadres op de Steeg te loodsen, het was een narrow escape.
Om aan voedsel te komen voor de vluchtelingen, vaak op clandestiene wijze, moest Heesters veel werk produceren. Door de vele onderduikers was er een grote behoefte aan bonkaarten. Op 24 juli 1944 organiseerde Woestenburg een overval op het distributiekantoor in Schijndel, vlak naast de Sint Servatiuskerk. Vanuit zijn kamer op de pastorie aan de overkant kon Woestenburg het sein voor de aanval geven door zijn raam open te zetten. Het ging bijna mis maar uiteindelijk haalden de jongens van de knokploeg een grote buit aan bonkaarten binnen. Na afloop kon pastoor Van Dijk geen hap door zijn keel krijgen van de zenuwen.
Tijdens de zgn. granaatweken, de zes weken vanaf de dag waarop de eerste parachutisten waren neergekomen in Schijndel (zondag 17 September) tot aan de bevrijding, kon Woestenburg zich, hoewel hij ’s nachts moest onderduiken in het huis van Geerkens, toch nog verdienstelijk maken door informatie door te spelen aan de parachutisten rond Schijndel over de posities van Duitsers en door het transport van krijgsgevangen Duitsers mede te organiseren. Ook stuurde hij leden van zijn knokploeg dwars door vijandig gebied om de geallieerden te informeren. Toch heeft dit alles niet de intensieve beschietingen op Schijndel kunnen voorkomen. Op het laatst werd Woestenburg toch nog bijna opgepakt, toen hij met een altaarsteen onderweg was naar de schuilkelder om daar een mis te doen. Door zich uit te geven als kunstenaar met talenkennis wist hij zich te redden.

Na de oorlog

Woestenburg wordt na de oorlog met diverse eerbewijzen beloond voor zijn moedige inzet. Tot 1947 blijft hij kapelaan in Schijndel, daarna wordt hij pastoor, eerst in Hurwenen en daarna van 1952 tot 1962 in Nederwetten, waar hij het erg naar zijn zin heeft. Samen met zijn parochianen zet hij allerlei projecten op, o.a. de bouw van een kapel. Een van zijn gevleugelde woorden daarbij: “Een kruiwagen is beter dan een nieuwe auto!” Hij is een echte dominante leider. Tegen zijn zin wordt hij door bisschop Bekkers in 1962 tot pastoor van Leende benoemd, wat hij tot 1977 zal blijven. Dertig jaar na de oorlog krijgt hij bezoek van Harry Kinnard, een oude bekende die inmiddels luitenant-generaal is bij de Amerikaanse strijdkrachten. Dit eerbewijs, waar

Woestenburg zeer van geniet, getuigt hoe belangrijk Woestenburg was geweest in de strijd tegen de bezetter.
In 1977 gaat hij met emeritaat, hij zal nog ruim 25 jaar van zijn pensioen en verzetsinkomen 40-45 kunnen genieten. Hij trekt zich terug in een groot herenhuis in Nuenen, dat door mevrouw Tina Raaymakers uit het nabijgelegen Nederwetten al die tijd op orde wordt gehouden.

Tekeningen van Schijndelse mensen

Woestenburg leeft er erg sober, leest veel, hij bezit een uitgebreide bibliotheek, en geniet van klassieke muziek, waarvoor hij een kostbare installatie heeft aangeschaft. Hij verzamelt kunst en heemkundige voorwerpen en maakt diverse reizen met vrienden.
Weliswaar staat er steeds een schildersezel in huis, maar hij komt helaas door de ziekte van Meunière, niet meer echt aan schilderen toe, afgezien van wat kleine bloemstillevens.
Op het laatst van zijn leven verblijft hij nog even in een psychiatrisch-geriatrisch centrum in Eindhoven, waar hij op 12 augustus 2003 eenzaam overlijdt op de leeftijd van 94 jaar. Hij wordt op het kerkhof van zijn geliefde Nederwetten begraven. De nalatenschap schenkt hij aan mevrouw Raaymakers, die hem zolang trouw had gediend. Daaronder bevinden zich schilderijen en prachtige tekeningen van Schijndelse mensen, zoals van de schrijver van boeken over “Gineind’ (lees Schijndel) Nol van Roessel, nog in zijn Schijndelse tijd gemaakt. Maar ook werd gevonden, tot verbijstering van Tina Raaymakers, een kistje met twee revolvers en munitie. De oud-verzetsman Woestenburg had ze zestig jaar bewaard!

Jan Geerts

U I T H E T E I G E N B E Z I T V A N H E T M U S E U M: B O E D D H A B E E L D

Boeddha beeld

In de collectie van het museum bevindt zich een beeld van Boeddha, dat eens het bezit was van Jan Heesters. Op een driehoekige sokkel die weer in drie niveaus verdeeld is, zit een Boeddha. De lange oren van Boeddha zijn waarschijnlijk een schoonheidsideaal. Hij zit op een kleed waarvan aan de voorzijde een deel naar beneden hangt. Hij is gekleed in een lang gewaad met band en sjerp en zijn rechterschouder is ontbloot. Zijn rechterhand rust op zijn been en in zijn linkerhand houdt hij een potje op. Boeddha zit verstild met gekruiste benen in een mediterende houding. De horizontale vlakken van de sokkel zijn rood geverfd; ter decoratie zijn stukjes spiegel over het hele beeld verspreid aangebracht. Het beeld is uit de 17^{e} eeuw en zal door de schoonheid die het uitstraalt ook Jan Heesters zeer getroffen hebben.

De leer

Boeddha daagde eenieder uit zijn eigen religieuze zoektocht te ondernemen “Wees uw eigen lamp - pas dan zult u grootse hoogten bereiken”. Hij preekte een religie zonder rites, zonder theorievorming of vruchteloze speculatie. Een religie zonder het bovennatuurlijke; tot welke kaste je ook hoort, je kunt tijdens dit leven de verlichting bereiken. Het Boeddhisme belijdt geen persoonlijke God en ontkent dat het menselijke zelf een ziel heeft. Het gelooft wel in reïncarnatie maar de mens is vrij en heeft de wil zijn eigen bestemming te kiezen. Het tracht daarmee de rigiditeit van het kastenstelsel en de ondergeschikte positie van de vrouw te doorbreken. Bij oude volkeren geloofde men al dat een ziel van het ene leven naar het andere doorging. Veel oosterse godsdiensten gaan ervan uit dat alle voelende wezens vastzitten in een opeenvolging van onbevredigende geboorten. Geboorte is lijden: geboorte leidt naar verval, ziekte en dood. De oorsprong van al dat lijden is verlangen. Dat verlangen leidt weer naar wedergeboorte omdat het samen gaat met zoeken naar plezier en met een rusteloos makende hebzucht. Het is het verlangen naar sensuele genoegens, naar nieuw leven, naar niet bestaan en opheffing.

Karma is de som van daden en gedachten hier op aarde en volgens de leer van karma laten alle acties, spirituele verdiensten en tekortkomingen sporen na in een ziel. Goede daden leiden tot iets goeds en dus tot een gunstige wedergeboorte. Negatieve daden, al of niet opzettelijk begaan, leiden tot een ongunstige geboorte. Maar hoe goed het gedrag ook is, binnen de familie, op bestuurlijk niveau, in de handel of zelfs als priester, het maakt nog

niet dat er geen wedergeboorte meer volgt. Het beëindigen hiervan kan alleen door onverschillig te zijn tegenover verlangen, door vrij te zijn en alles los te laten. De enige weg die de mens kan gaan om zich vrij te maken is ascese. Alleen een asceet, een mens die geen sociale banden heeft en onverschillig tegenover zijn lichaam staat, kan ware kennis van het leven verwerven via het achtvoudige pad dat leidt naar beëindiging van het lijden; visie, realisatie, spraak, daden, levensonderhoud en inspanning moeten juist zijn in combinatie met wakkerheid van geest en concentratie om aldus een geest te ontwikkelen die naar Nirvana leidt. Nirvana is een woord in het Sanskriet dat uitgedoofd, uitgeblust betekent en nirvana is dus de staat van geest die geen dood kent en dus ook geen wedergeboorte. Het streven is dus de geest te reinigen van karma. Het gewone leven verzaken kan ook een pad zijn naar bevrijding.
Ook onder de Christenen in de eerste eeuwen na Christus waren er volgelingen die de wereld afwezen: de Gnostici. Al het aardse verzakend, leefden zij terugtrokken in de woestijn en wilden soms zelfs door zelfmoord in een hogere sfeer komen. De katholieke Kerk heeft hier streng tegen opgetreden omdat het scheppingswerk van God, de wereld met zijn natuur, niet door de mens mag worden geminacht. Alle kerkelijke boeken en geschriften die hier naar zouden kunnen verwijzen zijn door de kerkvaders verboden. Waarschijnlijk is dit de reden dat er rollen met oude verhalen ongeveer 1700 jaar later in de woestijn werden teruggevonden. Zij zouden door de kloostergemeenschappen die daar teruggetrokken leefden, voor de zekerheid zijn begraven, zoals de dertien codexen die in 1945 bij Nag Hammad in Egypte en de Dode Zee rollen die in 1947 gevonden werden in de woestijn bij Kum R'an..

Boeddhisme nu

Het Boeddhisme, groot geworden in India, is nu verbreid in het hele Oosten. De Dalai Lama is de geestelijk leider van het Boeddhisme. De veertiende Dalai Lama werd herkend toen hij twee jaar oud was, als de reïncarnatie van de vorige Dalai Lama en gekroond toen hij vijf was. Hij studeerde als monnik aan de universiteit van Tibet. In 1959 werd de religieuze gemeenschap van Tibet totaal ontwricht en verwoest en vluchtte de Dalai Lama met een grote groep volgelingen naar Noord–India. Van hieruit tracht hij het Boeddhisme te verdedigen en aandacht te vragen voor de Tibetaanse zaak. Zo is hij zeer recent door het Amerikaanse Congres ontvangen en onderscheiden.

Anne-Marie Cornelissen

A G E N D A & W E T E N S W A A R D I G H E D E N

Museum Jan Heestershuis 073 - 54 92276
Pompstraat 17, 54 81 BL Schijndel
openingstijden: dinsdag t/m zondag 13.00 uur-17.00 uur.

- Wordt het statige Heestershuis een woeste burg?
- **30 juni – 6 januari 2008: Jan Heesters: leven met potlood en penseel.** Overzichtstentoonstelling van Jan Heesters. Deze kunstenaar, altijd potlood en papier bij de hand, genoot van de natuur en de wereld om hem heen. Het Brabantse leven en landschap waren onderwerp van zijn tekeningen, etsen en schilderijen. Maar ook tijdens zijn reizen tekende hij mens en natuur. Een overzicht van Heesters' kunstwerken wordt getoond in het voormalige woonhuis en atelier van de schilder.
- **30 juni - 2 december 2007: Een vijver in Taipei: Grafisch werk van Johannes Gérard.** Net als Jan Heesters wordt Johannes Gérard geïnspireerd door zijn vele reizen. In de tentoonstelling toont hij linoleum- en houtsneden die hij de afgelopen 20 jaar heeft gemaakt tijdens verblijven in o.a. Taiwan, Estland en Marokko. Hoewel het grafisch werk van Gérard meestal figuratief is, wordt het kunstwerk nooit een kopie van de werkelijkheid. Vooral de sfeer van een landschap en de intimiteit van een gewone plek in een stad worden door hem vastgelegd in verstilde en harmonieuze beelden.
- **30 juni - 1 december 2007: Op reis! Activiteit voor kinderen van 8 tot en met 12 jaar**. Ga jij tijdens de vakantie ook op reis, logeren of een dagje uit? In het museum zie je tijdens een speurtocht wat een kunstenaar doet als hij op reis is: goed rondkijken en veel tekenen. Na het museumbezoek krijg je een blanco ansichtkaart, waarop je zelf een kunstwerk kunt maken als je op reis bent geweest. Stuur de kaart daarna op naar het museum, dan maak je kans op een mooie prijs!
- Eind september was het 25 jaar geleden dat Jan Heesters is overleden.
- **Weet u nog hoe mooi de kerst/wenskaarten zijn die onze stichting heeft uitgegeven? Haal ze tijdig in huis: verkrijgbaar in het museum!!**
- Dankzij steun van de Brabantse Museum Stichting en de Rabobank hebben de Vrienden een prachtig portret van Maria (vrouw van..) kunnen aanbieden.
- 17 september heeft een afgeladen kerkje kunnen genieten van de encyclopedische kennis en de intense emoties van het fenomeen Martin Ros. Voor menigeen zal de Tros Nieuwsshow op zaterdag-ochtend om 10:20 uur een andere dimensie hebben gekregen.
- Maandagavond 10 december reserveren, u weet wel!

- *Met dank aan onze sponsors:*
  - *Rabobank Schijndel*
  - *Restauratie-atelier Jos van Extel*
  - *Schijndels Weekblad*
  - *Woudstra architecten b.v.*
  - *Foto Keetels*